

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ МОН УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Матеріали

**ХІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПОКРИТАНІВСЬКІ ЧИТАННЯ»**

Одеса, 1 грудня 2017 року

ОДЕСА – 2017

імперативи інвестиційного та інституційного втручання держави у хід відтворювального циклу.

Розглянемо структуру капітальних інвестицій за джерелами фінансування, для розуміння рушійних сил та провідних суб'єктів інвестиційного процесу. Долаючи дефіцит бюджету держава приватизувала своє майно, залишила за собою контрольні чи просто значні пакети акцій багатьох підприємств. Саме це і створює мотиви, стимули і можливість використання доходів від всього майна у власних інтересах менеджерів (керівників), а також для відпливу капіталу. Відповідно, питома вага коштів державного бюджету зменшується, а сама їх частка є мізерною. Одночасно, децентралізація бюджетних процесів призвела до суттєвого збільшення частки коштів місцевих бюджетів: за 4 роки практично втричі, з 2,7% до 6,7%. Функціональна роль і цілі таких видатків різні. Цілі додання технологічної та економічної відсталості можуть належати насамперед видаткам державного бюджету. На нашу думку, така динаміка показників не сприяє стратегічним цілям економічного розвитку та структурних перетворень. Впродовж 2013 – 2017рр. років значення іноземних інвесторів не змінилось, при одночасному скороченні втричі частки позик, що є негативною тенденцією для економіки України. Ані банки (2017р. – 5,5%), ані іноземні інвестори (2017 р. – 1,8%) не відіграють значної ролі у економічному зростанні, хоча державні діячі і наковці покладають на них велику надію. У той самий час зростає частка власних коштів підприємств та організацій з 66,4% до 72,7% [1]. Суб'єкти інвестування належать до сировинного сектора та внутрішнього, що означає накопичення структурних диспропорцій та консервування економічної відсталості.

Підсумовуючи, сьгоднішні параметри інвестиційного попиту висувають на перший план негайне формування та впровадження системної промислової політики з метою збереження та реалізації економічного потенціалу України.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

*Даниліна С. О. к.е.н., доцент,
доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеського національного економічного університету*

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ПЕРЕТВОРЕНА ФОРМА НАГРОМАДЖЕННЯ КАПІТАЛУ

Глобалізація економіки генерувала спалах корпоратизації – багаторівневої системи економічних зв'язків, які реалізуються через фінансово-економічну діяльність на основі концентрації та подальшого

перерозподілу капіталу як процесу усупільнення виробництва. Вона спричинила утворення потужних об'єднань, модифікацію відносин власності та передислокацію активів до найбільш перспективних та з прискореним розвитком галузей економіки.

В умовах глобалізації світової економіки та збільшення масштабів концентрації виробництва й капіталу, компаніям у конкурентній боротьбі необхідно шукати дедалі ефективніші шляхи до зростання. Такими шляхами все частіше стають стратегії злиття і поглинання (M&A), що забезпечують компаніям доступ до новітніх технологій та інновацій, кваліфікованої робочої сили, освоєння нових ринків збуту і, відповідно, передбачають швидке зростання компанії.

Міжнародні злиття та поглинання являють сьогодні одну із ключових особливостей глобалізації економічного розвитку. Багатомільярдні угоди, що укладаються транснаціональними корпораціями з приводу купівлі-продажу окремих компаній чи частин бізнесу, стали звичайним явищем не лише у розвинутих країнах, а й у всьому світі, зокрема в Україні.

Процеси M&A відносяться до тієї категорії економічних явищ, яким властива циклічність і хвилеподібна форма динаміки, що однаково справедливо як для міжнародної корпоративної консолідації, так і для національної. Характерні періоди активності на ринку M&A, коли кожен наступний рік у межах певного часового лагу здійснюється все більше злиттів і поглинань (сукупна вартість яких зростає), змінюється спадом інтересу з боку компаній-покупців (у випадку поглинання) і компаній-ініціаторів (у випадку злиття), що призводить до утримання сукупної вартості M&A-угод на незначному рівні протягом кількох наступних років. Також слід зазначити, що «M&A-хвилі» або «консолідаційні хвилі» тісно пов'язані з різкими змінами на ринку, які спостерігаються в періоди або технологічних проривів, або бурхливих економічних підйомів і спадів. Максимальна кількість угод M&A припадає на періоди структурних змін, промислових криз та підйомів, інфляції, технологічних революцій – коли відбувається істотна організаційна перебудова економіки та переоцінка її активів.

Кожній хвилі злиттів і поглинань була притаманна власна мотивація: від отримання монопольної влади і розширення ринків збуту для перших хвиль до більш диверсифікованої мотивації останніх, що включає в себе отримання синергетичного ефекту та економії від масштабу для останніх хвиль.

За оцінкою експертів:

- метою більше третини угод із злиття і поглинання є розширення ринків збуту;
- стимулом 20 % угод є захист частки ринку;
- близько 20 % угод мотивуються очікуваннями, що вартість об'єднаної компанії виявиться вищою за суму вартості окремих компаній;
- близько 7 % – розширення спектра продукції, що випускається;

- 6 % – створення виробничого ланцюжка і концентрація доданої вартості по готовому продукту в одних руках;
- 5 % – зменшення витрат на управління шляхом створення єдиного корпоративного центру і делегування дочірнім компаніям тільки функції виробничих площадок.

Якщо детально розглядати період активності світового M&A-ринку, починаючи із 1991 р. до сьогоднішнього дня, то можна виділити такі притаманні йому тенденції (рис. 1).

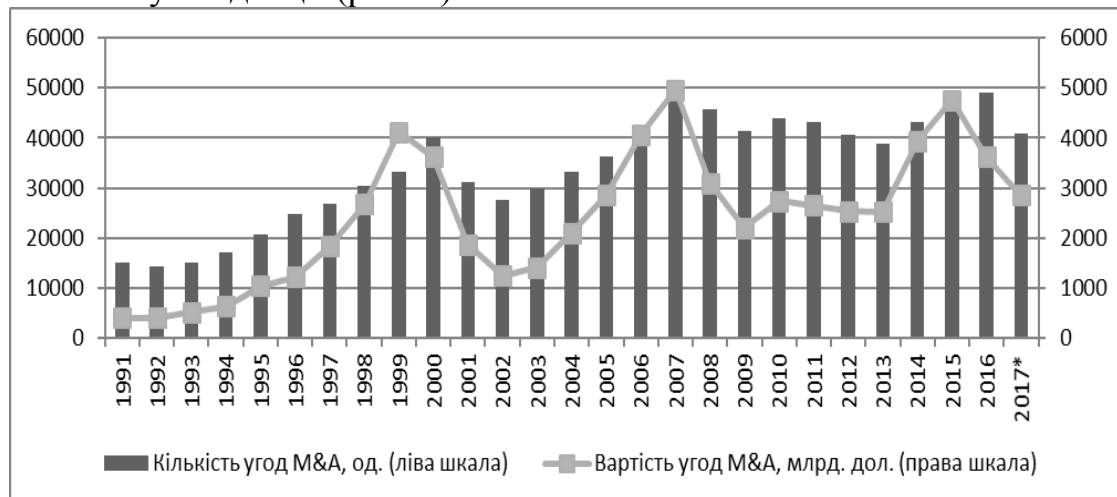

Рис. 1 – Динаміка світового ринку M&A

Як видно з малюнка, світовий ринок розвивається циклічно, відчуваючи злети і падіння. Пік активності злиттів і поглинань спостерігається в переддень криз, з подальшими періодами падіння кількості угод і їх вартості.

Кількість M&A-угод після обвалу у 2008 р., який продовжився в 2009 р., показує середньозважене щорічне зростання на рівні 2 % у період 2009-2011 р., але при цьому показник 2011 р. був на 21 % менший за 33,4 тис. M&A-угод, які були укладені впродовж 2007 р. Кількість угод у період 2015 – 2016 рр. зросла в порівнянні з двома вищезгаданими періодами, щодо вартості угод – то вона значно вище ніж у 2009 – 2011 рр., але практично однакова з передкризовим рівнем.

Починаючи з 2004 р., стабільно (навіть у кризовий період) зростає вартісна частка M&A-активності на ринках, що розвиваються: із 9 % (2004) до майже 31 % (2016). Здійснюючи поглинання (особливо транскордонні), компанії із менш розвинених країн зазвичай не шукають традиційних синергій і не намагаються скорочувати власні витрати. Вони купують західні компанії з метою здобути додаткові компетенції – тобто навчитися застосовувати (використовувати) такі активи, як технології і бренди, а також такі компетенції, як нові бізнес-моделі або інноваційні навички – це допомагає їм стати глобальними лідерами.

Найбільші M&A-угоди продовжують традиційно укладатися у таких секторах, як медіа, енергетика, фінанси, медицина і фармацевтика, телекомунікації.

Якщо розглядати М&А через призму секторів, де відбуваються відповідні злиття/поглинання, слід зазначити, що найбільше зростання активності у 2002 – 2008 рр. продемонстрував фінансовий сектор (його частка зростає з 23% до 28%), який після краху світової банківської системи у середині 2008 р. втратив усі завойовані позиції, але все ще залишається лідером у порівнянні із іншими сферами економічної діяльності (2016 р. – 12,2%).

Таблиця 1

Найбільші М&А-угоди ХХІ століття

Рік	Покупець	Компанія, яка поглинається	Вартість угоди (у млрд. дол.)
2000	America Online Inc	Time Warner	164,75
2007	Spin-off	Philip Morris Intl Inc	107,65
2007	RFS Holdings BV	ABN-AMRO Holding NV	98,19
2013	Verizon Communications Inc	Verizon Wireless Inc	130,3
2015	Anheuser-Busch Inbev	SABMiller PLC	101,48
2016	AT&T Inc	Time Warner Inc	85,41

В останнє десятиріччя світовий ринок набуває характеру олігополістичної структури. В автомобільній, аерокосмічній, комп'ютерно-програмній та інших наукомістких галузях промисловості, телекомунікаціях та ЗМІ створюються консорціуми та альянси, здійснюються злиття та поглинання, які призводять до створення інтегрованих об'єднань та суперкорпорацій. Формування інтегрованих об'єднань є одним із найбільш ефективних шляхів реалізації глобальної стратегії розвитку господарюючих суб'єктів в сучасних умовах.

Література

1. Сіденко С. Стратегія і тактика міжнародних злиттів і поглинань // *Міжнародна економічна політика*. – 2015. – №1-2. – С. 55–82.
2. Горбатюк Л.А. Ринок злиттів і поглинань: сучасний стан і перспективи розвитку // *Бізнес Інформ*. – 2015. – № 5. – С. 352–356.
3. *Український ринок М&А: підсумки першого півріччя 2017 року [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: https://uifuture.org/uk/post/ukrainskij-rinok-ma-pidsumki-persogo-pivricca-2017-roku_383

Касанова І. С.

аспірант кафедри обліку та аудиту

Одеського національного економічного університету

КАПІТАЛ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Представлене дослідження є продовженням ряду публікацій, присвячених проблемам сутності капіталу як економічної категорії.